

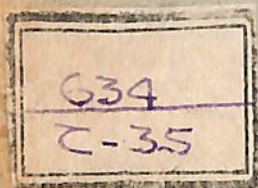
ՀՍԽՀ ԱՅԿԵԿԻՆԵԳՐՈՇԱԿԱՆ ԶՈՆԱԻ ԿԱՅԱՆԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ТРУДЫ ВИНОГРАДНО-ВИНОДЕЛЬЧЕСКОЙ ЗОН. СТАНЦИИ ССРА
Annales de la Station oenologique d'Arménie (SSRA)

Իրան-մասաչուսեան սերիա

Պրակ 4

Պ. ՇԱՏԿՈՐՅԱՆ

ԻՆԶՊԵՍ ԵՏԵԼ
ԽԱՂՈՂԻ ԱՅԳԻՆ

ԳՅՈՒՂՀՐԱՏ

1935

ՅԵՐԵՎԱՆ

634
Ե-35

ԵՏԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՆՊԱՏԱԿԸ

Մեր աշխատավորության սննդի դործում խոշոր տեղ է բռնում այգեգործության արտադրանքը:

Աշխատավորությանը միշտ անհրաժեշտ քանակով խաղողով և նրանից պատրաստված բազմապատկ քաղցրավենիքներով ու սննդաբար հյութերով ապահովելը հանգիստացել է և մնում է մեր այգեգործական խորհրդային ու կոլեկտիվ տնտեսությունների հիմնական խնդիրը: Այդ նշանակում է, Վոր մեր սոցիալիստական տնտեսությունները չեն կարող մեկ տարի արտադրել շատ բերք, իսկ մյուս տարին՝ քիչ: ամեն տարի արտադրել վերակով և շատ բերք, անընդհատ բաքձրացնել բերքատվությունը — ահա այն կարևոր հարցը, Վոր այսօր իր սրությամբ դրվում է այգեգործական խորհրդատեսությունների և կոլտնտեսությունների առաջ:

Այգեգիսի մի խիստ կարևոր խնդիր կարելի լի լուծել մի շարք անհրաժեշտ ագրոձեռնարկումների կիրառման հետ միասին այդինները վերակով, ճիշտ ժամանակին և պահանջված ձևով ետելու միջոցով:

Սաղողի այգու ետն այգեգործի ձեռքում մի այնպիսի հիմնական ագրոտեխնիկական միջոց է, Վորի շնորհիվ այգեգործը կարողանում է կանոնավորել Վոչ միայն այգու այդ տարվա բերքը և Վաղերի նորմալ զարգացումը, այլև ուղահովում է նրա լավ աճը և վերակով ու բարձր բերք՝ հոշորդ տարվա համար: Այստեղից պարզ է դառնում այդին ետելու հակայական նշանակությունը և այդ գործը վերակով կատարելու անհրաժեշտությունը:

38123. u

19393

Ինչո՞ւ պետք է խաղողի այգին ետել, չե՞ վոր խաղողի վաղը վայրի վիճակում աճում և բերք է տալիս առանց ետելու:

Բանն այն է, վոր խաղողի վազն իր կենսական մի շարք հատկություններով տարբերվում է գյուղատնտեսական շատ կուլտուրաներից. ճիշտ է, նա վայրի վիճակում առանց ետելու աճում և բերք է տալիս, բայց մեզ համար միևնույն չէ, թե խաղողի այգին յերբ, ինչ քանակով և վորակով է բերք տալիս:

Խաղողենին վայրի վիճակում աճում է գետերի հովիտներում, անտառներում և այլն: Նա ունի իր բազմաթիվ տեսակները, վորոնք մեծ մասամբ փաթաթվող կամ վերմազիցող բույսեր են և բնական պայմաններում ունեն ուժեղ աճեցողություն: Վայրի վիճակում, յերբ նրանց չեն ետում, նրանք տալիս են բազմաթիվ ճյուղավորություններ, կազմում են հսկայական սաղարթ, մինչդեռ բերքը լինում է քիչ և անփորակ: Վողկույզները շատ ցանցառ են, պտուղները (գլխները) կորիզով հարուստ են, հյութով աղքատ, թթու և ուտելու համար միանգամայն անպետք:

Ի՞նչով է բացատրվում այդ նրանով, վոր նա չի մըշակվում մարդու կողմից, ամեն տարի չի ետվում, հողը չի փորվում, չի պարարտացվում և այլն: Ետը խաղողենու վրա կատարվող աշխատանքի այն առաջին ձեռնարկումն է, վորը նրան հանում է վայրի վիճակից ու նրա զարգացումը դնում մեզ համար նպատակահարմար ուղու վրա: Ահա թե ինչու այգին ետելն այնքան կարևոր նշանակություն ունի:

ԵՏԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Խաղողի այգու ետը լինում է յերկու տեսակ. մեկը, վորը կատարվում է վաղի կանաչ ժամանակ, կոչվում է կանաչ կամ ամառային ետ, մյուսը՝ վաղի հանգստի ընթացքում, կոչվում է ձմեռային կամ չոր ետ:

Այդ յերկու գործողություններն էլ սերտորեն կապված են իրար հետ և լրացնում են միմյանց: Կանաչ ետը միաժամանակ ուղղում է չոր ետի ժամանակ թույլ տրված սխալները:

Կանաչ ետը, վոր կոչվում է նաև կանաչ հատումներ, կատարվում է վաղի աճեցողության ակտիվ շրջանում: Կանաչ հատումների մեջ մտնում են մի շարք գործողություններ, ինչպես՝ բջատում, ծերատում, բնամատերի հեռացնելը և շվատումը, տերևներ կտրելը և այլն: Այս աշխատանքին ժողովրդական լեզվով ասում են սուղը տալ, թեև սուղը տալիս այդքան լայն գործողություններ չեն կատարում, այլ գլխավորապես հեռացնում են արմատներից դուրս յեկած շվերը, բնամատերը և ավելորդ շվերը, կտրվում են չոր ետից հետո մնացած չորուկները և այլն:

Չոր կամ ձմեռային ետը մեզ մոտ կատարվում է դարնանը՝ այգեբացից հետո, իսկ այն յերկրներում, ուր ձմեռը տաք է, ցրտահարման վտանգ չկա և այգիները չեն թաղում, չոր ետը կատարվում է աշնան տերևաթափից սկսած մինչև դարուն՝ բողբոջների բացվելը, հենց այն ժամանակաշրջանում, յերբ վազերի բոլոր մասերը փայտացած են, նրանց մեջ դանդաղել են կենսական պրոցեսները և վազերը գտնվում են «հանգստի շրջանում»:

Չոր ետի ժամանակ այգեգործը հաշվի յե առնում վաղի հետևյալ մասերը. —

1. վաղի թևերը և յենթաթևերը.
2. յերկամյա մատերը.
3. միամյա մատերը, դրանց քանակը.
4. մատերի վրա թողնվելիք աչքերի քանակը.
5. վաղի ձևավորման սխալներ և այլն:

Ահա դրանք են հանդիսանում չոր ետի տարրերը կամ որյեկոնները:

Ինչպես ասացինք, ետի ժամանակ գործ ունենք վաղի թևերի մատերի և սրանց վրա գտնվող աչքերի հետ:

Վերջին հաշվով ետը մի գործողություն է, վերով պայմանավորվում է վազի վրա թողնվող աչքերի քանակը:

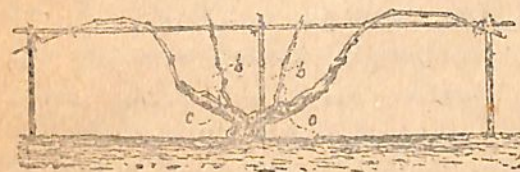
Աչքերն ունեն հափաղանց բարդ կազմություն. այնտեղ սաղմային վիճակում գտնվում են աղագա շիվը և բերքը: Վազի նորմալ կյանքը, բերքի քանակը, բերքի վորակը, ինչպես և շվերի աճումն ու զարգացումը, բոլոր անհրաժեշտ պայմաններից զատ, կախում ունեն թողնված աչքերի քանակից: Մինևույն պայմաններում վորքան շատ են վազի վրա յեղած աչքերը, այնքան նրանցից դուրս յեկած շվերը թույլ կլինեն, բայց միաժամանակ վազն ամբողջությամբ վերցրած ավելի փաթեթամ կլինի, կտա առատ, բայց ցածրորակ բերք: Յեվ ընդհակառակը, վորքան քիչ լինեն աչքերը, այնքան նրանցից դուրս յեկած շվերը լավ կզարգանան, ուժեղ կլինեն, կկուտակեն ավելի շատ սընունդ և մենք, ճիշտ է, մի քիչ պակաս, բայց բարձրորակ բերք կստանանք:

Այս խնդիրներն ետվորից պահանջում են ծայրատիճանի զգուշություն: Նա պետք է լավ ճանաչի վազը, իմանա նրա զարգացման ուժը և այն ըստայնմ ծանրաբեռնի: Վազի ծանրաբեռնվածությունը չպետք է հասկանալ բացարձակ իմաստով, թե վորքան աչքեր են թողնված նրա վրա, ալ վազի աճման ուժի և բերքի քանակի հարաբերությամբ: 3—4 կգ բերքը մեկ վազի համար կարող է ծանրաբեռնություն լինել, յեթե նա թույլ աճեցողություն ունի, իսկ 18—20 կգ բերքը մեկ ուրիշ վազի համար՝ քիչ լինել: Ահա թե ինչու պետք է լավ ուսումնասիրել վազը, իմանալ նրա ուժը և ապա վորոշել նրա վրա թողնվող թեվերի, մատերի և յուրաքանչյուր մատի աչքերի քանակը:

Իսկ թողնված աչքերի քանակով ել վորոշվում է ետի տեսակը: Թողնված աչքերի քանակի համաձայն ետը լինում է յերեք տեսակ՝ յերկար, կարճ և խառն: Յերկար ետի դեպքում մատերի վրա թողնվում է 5-ից ավելի՝ 7—8,

յերբեմն՝ 10—12 աչք: Այդպիսի ետ կատարում են խոնավ շրջաններում, պարարտ հողերում, վորտեղ վազերի աճեցողությունն ուժեղ է և համապատասխան քանակով բերք ստանալու համար հարկավոր է յերկար ետել, հակառակ դեպքում շվերը կհուսանան և բերք չեն տա: Յերկար են ետում նաև ուժեղ աճեցողություն ունեցող վոփոխակները, ինչպես մեզ մոտ հաչաբաշը, ամբարին, ալախկին և այլն, վորոնք ի վիճակի յեն ավելի շատ ծանրաբեռնվելու:

Կարճ ետն այն է, յերբ մատերի վրա թողնում են 2—3—4 աչք: Կարճ ետ կատարում են չոր շրջաններում, անդարար նյութերով աղքատ հողերում և թույլ աճեցողություն ունեցող փոփոխակների նկատմամբ: Կարճ ետ է կատարվում բաժակ կոչված սիստեմի ժամանակ, հով-

Նկ. 1. Յերկար ետ (Մեդոկի սիստեմ)

Նկ. 2. Կարճ ետ (բաժակի սիստեմ)

հարի դեպքում և մասամբ մեր տեղական թմբային սիստեմի աչքիներում:

Ստան ետ համարվում է այն ետը, յերբ նույն վազի վրա մատերից մի քանիսն ետվում են կարճ, մյուսները՝ յերկար: Այսպես, որինակ, Գյուլյոյի սիստեմի դեպքում թեվի վրա թողնում են յերկու մատ, վորոնցից մեկն ետում են յերկար 8—12 աչքի վրա, վորպես բերքատու, իսկ մյուսը կարճ՝ յերկու աչքի վրա, վորպես փոխարինող: Ստան ետ կարելի յե կատարել նաև մեր թմբային սիստեմի աչքիներում:

Ինչպես ամեն աշխատանք, այնպես ել խաղողի այգու համար ունի իր վորոշ որոնքներն ու սկզբունքները, հետևաբար առանց վերջիններիս ճիշտ յուրացմանը չպետք է հանձն առնել այդ աշխատանքը: Յուրաքանչյուր եավոր ետի մասին պետք է իմանա հետևյալը.—

1. վաղի վրայի բոլոր մատերը բերքատու չեն, բերքատու չեն միայն յերկամյա մատի վրա գտնվող մեկ տարեկան մատերը: Բնի և թևերի վրա քնած աչքերից դուրս յեկած մատերն ընդհանրապես բերքատու չեն.

2. յերկու մատերից նա յե ավելի ուժեղ և ավելի բերքատու, վորը նորմալ է աճում և նորմալ միջհանգույցներ ունի: Նվազ և շատ բարակ մատերն ավելի բիչ բերքատու չեն.

3. բերքը գտնվում է միամյա մատի աչքերից դուրս յեկող շվերի վրա: Միամյա մատերի վրայի բոլոր աչքերը միատեսակ բերքատու չեն. ամենից շատ բերքատու չեն մատի հիմքին մոտ և բարձրագույն կոնուս ունեցող (ուռած) աչքերը: Մատի հիմքին շատ մոտ գտնվող աչքերը բերքատու չեն.

4. մատերի թեքելը, կռացնելը, հորիզոնական դիրք տալը և ընդհանրապես մատի ուղղահայաց դարգացման ամեն մի խանգարումը դժվարացնում է հյուսթերի ազատ շարժումը մատի մեջ, հետևաբար իջեցնում է նրա վեգետացիոն ուժը, նպաստելով բերքատվությանը. այդ է պատճառը, վոր մի շարք յերկրներում ետելուց հետո մատերին այս կամ այն ուղղությունն են տալիս (տես նկ. 3—4):

Մեր թմբային սիստեմում մատերը հատկապես չեն կռացնում, վորտեղ, վորովհետև նրանք մեծ մասամբ բնականորեն հորիզոնական կամ կռացած դիրք ունեն.

5. միևնույն պայմաններում ուժեղ աճեցողության այգիին պետք է յերկար ետել, քան թույլ աճողները.

6. միևնույն աճեցողությունն ունենալու համար, յերկու միատեսակ մատերից նա, վոր կռացած է կամ

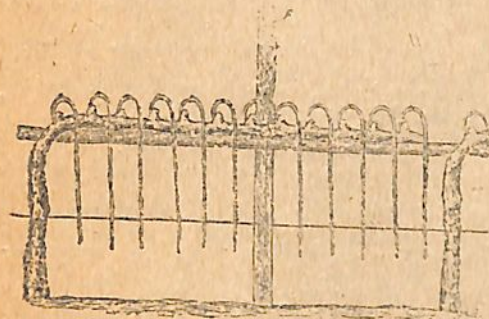
պռակած, պետք է ավելի կարճ ետել, իսկ նա, վոր ուղղահայաց դիրք ունի, պետք է յերկար ետել.

7. վաղն ետելով մենք նրա վրա առաջացնում ենք ըաղմաթիվ վերքեր, վորոնք խանգարում են վաղի նորմալ կյանքը, խանգարում հյուսթատար անոթների աշխատանքը, թուլացնում վաղի վեգետացիոն ուժը և կրճատում նրա կյանքի տևողությունը: Ուստի անհրաժեշտ է ետելիս այդ վերքերի մասին իմանալ հետևյալը.—

ա) առաջացրած վերքերի թիվը, վորքան հնարավոր է, պետք է քիչ լինի, մանավանդ բնի և բազմամյա մատերի վրա.

բ) վերքերը պետք է լինեն փոքր, կտրվածքը հարթ և մաքուր, առանց ճեղքվածքների և գուրս ցցված կոճղերի, վորոնք սնկային հիվանդությունների դարգացման համար նպաստավոր պայմաններ են հանդիսանում.

գ) միամյա մատն ետելիս պետք է կտրել միջհանգույցից, վերջին աչքից 3—4 սանտիմետր վերև և այդ

աչքին հակառակ կողմի վրա: Վրժանք առաջարկում են ետել, այսպես կոչված, Դեղեմների սիստեմով, ըստ վորի պետք է կտրել մատի վրա թողնվող վերջին աչքից մեկ միջհանգույցային տարածությամբ

նկ. 4. Ետելուց հետո մատերն իջեցված են վերև և հանգույցի առաջին հարկ լարի վրա (Միլիոնի սիստեմ) ուղիղ կենտրոնից: Այդ սիստեմին կողմնակից մարդիկ պատճառաբանում են, թե այդ դեպքում հանգույցի կտրվածքի վրա մնում է դիաֆ-

Նկ. 3. Մատն ազդեցումն կռացած և (Կախիթի սիստեմ)

բազման, վորը պաշտպանում է մատի ծայրը փոխուց և հիվանդությունների վարակի աղբյուր դառնալուց:

Մակայն այս սխառեմը գործնական չի, և առանձին ոգուտ շտալով, գցում է աշխատանքի արտադրողականությունը, հետևաբար այդ սխառեմը չպետք է ընդունել և ետք պետք է կատարել ախտախնայ, ինչպես ընդունված է մեր պրակտիկայում:

Դեղեմների սխառեմը կարելի չէ կիրառել բացառապես այն դեպքում, յերբ ունենք ախտախնայ փոփոխակ, վորի հանդույցները շատ մոտ են և միջհանգուցից կտրելով՝ վերքն աչքին շատ մոտ կլինի և աչքը դրանից հեշտությամբ կարող է փչանալ, և մեկն էլ յերկատատարդ վաղերն ետելու դեպքում:

Նկ. 5. Դեղեմների սխառեմ

Վոր մատի վրա թույնվող վերջին աչքը հնարավորության սահմանում դեպի ցած ուղղված լինի:

Մատի թեք կտրելը միաժամանակ հեշտացնում և արագացնում է աշխատանքը, փարոհեալ թեք ուղղությամբ փայտի դիմադրող ուժը փաքրանում է:

Ե) ետելու գործիքները պետք է լինեն լավ սրված, յուղված և կանոնավոր գրության մեջ: Չյուղված, չսրված և փատ աշխատող գործիքը դժվարությամբ է կտրում մատը, թեք և այլն, վորի հետևանքով կոտրվում են թեքերը, ջարդվում մատերը, ծամծամվում կտրվածքները և առաջանում ձեղքեր, դուրս ցցված կոճղեր և այլն, վո-

րոնց բացասական հետևանքների մասին արդեն հիշատակեցինք:

Ետելու ժամանակ չի կարելի բավարարվել միայն այդեղործական մկրատով, ինչպես հաճախ տնում են. ետվորը պետք է ունենա նաև ձեռքի սուր սղոց՝ չորուկները և ավելորդ բազմամյա մասերը հեռացնելու համար:

դ) յեթե այգիները մշակում են լարերի կամ հենակների (ցցերի) վրա, ետելուց հետո միավյա մատերին պետք է տրվի վորոշ ուղղություն՝ ավյալ ձևավորման սխառեմին համապատասխան: Այսպես, յեթե Դյույոյի յերկար ետված մատը հորիզոնական դիրքով պառկեցնում և կապում են առաջին հարկ լարից, Սիլվոյի ժամանակ մատերը կոացնում և յերկրորդ հարկ լարից իջեցնում են առաջին հարկ լարի վրա ու կապում: Կախեթում պտղատու մատն աղեղնաձև կապում են հենակից կամ վաղից և այլն:

Ահա մոտավորապես ետի այն կանոնները, վոր պետք է իմանա յուրաքանչյուր ետվոր:

Ետելու ժամանակ ետվորը պետք է հեռացնի՝

1) բոլոր հիվանդոտ, կարկտահարված, ալլ պատահարներից փնտված և չորացած մատերը, վորոնք խանգարում են խաղողենու նորմալ զարգացմանը:

2) արմատներից դուրս յեկած բոլոր արմատաշվերը և բնի ու թեքերի վրա դուրս յեկած մատերը:

3) վազն ամբողջությամբ կամ նրա առանձին թեքերը թարմացնելու համար բնատուր են վազը (կունդ անել), կամ կտրում են այս կամ այն թեք:

Ետը բարդ աշխատանք է. նա պահանջում է մտածված վերաբերմունք գործին և առանձին կոնկրետ մոտեցում՝ յուրաքանչյուր վազին: Նա պետք է մատծի վոչ միայն շատ բերքի մասին, այլև բերքի բարձր վորակի, ինչպես և վազի նորմալ աճեցողության մասին: Յեվ վերջապես, նա պետք է զբաղվի նաև հաջորդ տարվա համար

առողջ և բերքատու մատեր ապահովելու հարցով: Ուստի նա պետք է լինի փորձված և հմուտ ետվոր:

ՎԱԶԻ ԶԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՍԻՍՏԵՄՆԵՐԸ

Ուղղորդի վազի ձևավորման սխառնները շատ-շատ են. վորքան այգեգործական շրջան կա, այնքան ել ձևավորման սխառններ գոյութիւն ունեն: Այդ կախված է տվյալ շրջանի հողային-կլիմայական պայմաններից, տեղի աշխարհագրական դիրքից, հողի խոնավութեան ու թիմից, տվյալ փոփոխակի սեփական առանձնահատկութիւններից, այգեգործութեան զարգացման ուղղութիւնից և այլն: Վազի ձևավորման սխառններ լինում է պարզ և բարդ: Դրանք իրարից տարբերվում են վազի վրա թողած թևերի և մատերի քանակով, դրանց յերկարութեամբ, ուղղութեամբ քնի մեծութեամբ և նրա ուղղութեամբ:

Պարզ սխառնների գեպքում վազն ունենում է մեկ թև և նրա վրա մեկ կամ յերկու մատ: Բարդ սխառնների գեպքում, նայած պայմաններին, թևերի քանակը քնի վրա, ինչպես և մատերի քանակը թևի վրա, շատ են լինում:

Այգեգործութեան մեջ հայտնի յեն Բուրգունդիայի, Մեդոկի, Դյուլյոյի, Ռոտշի, Հովհարի և այլ բազմապիսի սխառններ, վորոնցից ամեն մեկը կիրառվում է այս կամ այն այգեգործական շրջանում:

Մեզ մոտ, Արարատյան դաշտում, տարածված է տեղական «թմբային» կոչված սխառնը, վորն անցյալում համապատասխանում էր մանր գյուղացիական տնտեսութեանը: Ուրհրդայնացումից հետո, մասնավորապես վերջին տարիներում, մեր խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսութիւններում մեծ թափ է ստացել նոր այգիների տնկման գործը, վորը տարվում է սոցիալիստական տնտեսութեան համապատասխանող շարքային ձևով, յերբ—թմբերի բացակայութեան և վազերը կանոնավոր կերպով ձևավորելու

շնորհիվ, հնարավոր է դառնում աղբիւնների կական մի շարք աշխատանքների մեքենայացումը, և, հետևաբար, արտադրողականութեան բարձրացումը:

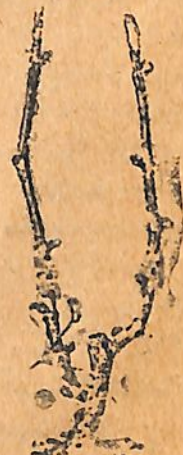
Նոր տնկված այգիները ձևավորվում են այնպես, վորպեսզի հնարավոր լինի վազերը բարձրացնել լարերի վրա, ինչպես այդ կատարված է խորհրդային Յ-րդ տնտեսութեան վորոշ այգիներում:

Վերը նշված ձևավորման բոլոր սխառնների վրա մանրամասն կանգ առնելու հնարավորութիւն չունենալու պատճառով, համառոտակի կանգ առնենք նորատունկ այգու ետի և մեզ մոտ գոյութիւն ունեցող թմբային սխառնի և լարերի վրա բարձրացվող սխառններից մեր այգեգործներին ծանոթ Հովհար և Դյուլյո սխառնների վրա:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿ ԱՅԳՈՒ ԵՏԸ

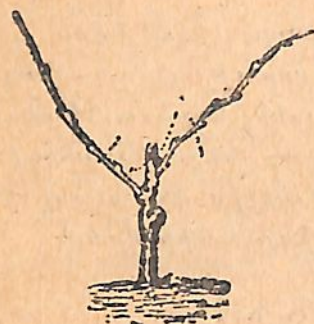
Նորատունկ այգու հիմնական աշխատանքն առաջին յերեք տարում վազի նախապատրաստումն է՝ նրան այս կամ այն սխառնով ձևավորելու համար: Այդ շրջանում հիմնական ուշադրութիւնը պետք է դարձնել քնի կազմակերպման վրա: Առաջին տարում կտրոնը կամ արմատակալածները տնկելուց հետո ետում են յերկու աչքի վրա: Հաջորդ զարնանը, վորն ետելու առաջին տարին է համարվում, վազերի վրա յեղած Զ-ական մատերից վերկնները հենց հիմքից հեռացնում են, իսկ ներքևի մասն ետում յերկու աչքի վրա: Նույնն են անում նաև յերկրորդ տարում:

Յերկրորդ տարում ապահովում են տվյալ սխառնի համար համապատասխան բարձրութեան բունը: Դրա համար վերևի մատը նորից հիմքից հեռացնում են, իսկ ներ-

Նկ. 6. Վազի առաջին տարվա ետը

քերինն ետում այն հաշվով, վոր նախ ապահովված լինի բնի բարձրությունը և ապա դրանից բարձր 2—3 աչք լինի: Այդ մատի բոլոր աչքերը, բացի վերևի 2—3 աչքից, վոչքնաջնեում են: Թողած աչքերից դուրս յեկած մատերը հաշորդ տարում ետում են՝ թևեր ստանալու համար:

Նկ. 7. Վաղի յերկրորդ տարվա ետը

Վաղի իսկական ձևավորումը կատարվում է տնկման յերրորդ կամ չորրորդ տարուց, նայած թե ինչպիսի աճեցողության այգի ունենք: Հետագա տարիներում շարունակվում է ձևավորումը մինչև նրա վերջնական ավարտումը, կազմակերպելով այնքան թև, վորքան թույլ է տալիս տվյալ սիստեմը և վաղի աճեցողությունը:

Նորատունկ այգու ձևավորման և ետի վրա պետք է առանձնապես ուշադրություն դարձնել: Այդ աշխատանքը պետք է հանձնել ավելի փորձված և հմուտ ետվորներին: Առաջին տարիներում թույլ տրված ամեն մի սխալ խիստ բացասաբար է անդրադառնում այգու հետագա աշխատանքների վրա և ուշացնում է նրա պողաբերությունը:

Նկ. 8. Յերկրորդ տարվա ետ. բաժանի սիստեմ

ԵՏԸ ԹՄԲԱՅԻՆ ՍԻՍՏԵՄԻ ԱՅԳԻՆԵՐՈՒՄ

Ետի գործողությունը թմբային սիստեմի այգիներում ավելի բարդ է և պահանջում է մեծ փորձառություն ու հմտություն, քան մյուս սիստեմների դեպքում: Թմբային

սիստեմի եյությունն այն է, վոր մեր հողային ու կլիմայական պայմանները և տեղական փոփոխականների փարթամ աճեցողությունն ոգտագործելու համար, ամեն մի վաղի վրա թողնված են մեծ քանակությամբ թևեր, վորոնք անկանոն ձևով դուրս են գալիս վաղի տարբեր մասերից ու տարածվելով այս ու այն կողմ, կազմում են հսկայական սաղարթ: Այստեղ, ահա, ետվորը պետք է լավ մտածի, ուսումնասիրի վաղը և նոր սկսի ետելու աշխատանքը:

Ետի ընդհանուր կանոններն իմանալուց հետո, թմբային սիստեմի այգիներում աշխատող ետվորը, հիմնականում, պետք է հեռացնի չորացած թևերը և մատերը, վոչ բերքատու, հոռացած, հիվանդոտ և կարկտից ու այլ պատահարներից վնասվածները: Նա պետք է վաղը մաքրի նրա մոտ գտնված բոլոր արմատաշվերից, վորոնք աճել են նախորդ տարում և սուղը չտալու կամ այն վատ կատարելու պատճառով մնացել են:

Ետվորն ավելորդ մատերը հեռացնելու ժամանակ աչքաթող չպետք է անի հաշորդ տարիների համար պահեստի մատեր թողնելը, վորպեսզի հետագայում հնարավոր լինի թարմացնել կամ կարճացնել յերկարած թևերն ու յենթաթևերը:

Ամեն մի թևի կամ յենթաթևի վրա, նայած վաղի տարիքին ու ուժին, կարելի չէ թողնել յերկու-յերեք, յերեքմե չորս մատ, վորոնք, սովորաբար, պետք է ետել 4—5 աչքի վրա: Խոնավ և պարարտ հողամասերում, ինչպես նաև մի շարք ուժեղ աճեցողություն ունեցող փոփոխականներ՝ հաչաբաշ, ալախկի, ամբարի, շաֆեյի և այլն, պետք է ետել մի քիչ ավելի յերկար, այն է՝ 6—7 աչքի վրա:

Թևերի վրա թողնվող յերկու կամ յերեք մատերից ներքևի մատը սովորաբար ավելի կարճ պետք է ետել, քան մյուսները, հաշորդ տարվա համար ետը կանոնավոր կատարելու նպատակով:

Յերեքմե կուլակային հակափայտոտեղական աղիտա-

ցիայի ազդեցութեան տակ վորոշ մենատեսակներ իրենց այգիներն ետում են յերկար, այսպէս կոչված «բերքի յեն ետում»։ այդ խիստ վտանգավոր եւ անթույլատրելի, վորովհետեւ նա ուժասպառ եւ անուժ այգին եւ հետագա մի քանի տարիներում զցում եւ նրա բերքատուութիւնը։ Այդ յերկուցի դեմ պետք եւ խիստ պայքար մղել եւ տեղն ու տեղը պատասխանատուութեան կանչել հանցավորներին։

Հատուկ ուշադրութիւն պետք եւ դարձնել վագերին կանոնավոր ձև տալու վրա։ Հպետք եւ թույլ տալ վորպեսզի թեւերը շատ յերկարեն ու հեռանան բնից, վորովհետեւ այդ դեպքում դժվարանում եւ վագի մեջ կատարվող հյութաշարժութիւնը, վագն աննորմալ եւ աճում եւ տեղի յե ունենում բերքի քանակի ու վորակի անկում։

Արարատյան դաշտի այգիների խոշորագույն տոկոսը թմբային սիստեմի այգիներ են։ Այդ այգիները ճիշտ եւ վորակով ետելուց եւ կախված մեր սոցիալիստական այգիների բերքի քանակը եւ վորակը։ Մեր այգիներից ստացված յեկամուտը ժողովրդական տնտեսութեան մեջ զգալի տեղ եւ զբաղում։ Այդ հանգամանքը խիստ պարտավորութիւն եւ դնում մեր բոլոր կոլտնտեսութիւնների, յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի վրա, վորպեսզի նրանք իրենց վրա զբաղված խնդիրները՝ այգիների ետի ասպարիզում, կատարեն ճիշտ եւ ազնվորեն։

ԻՆՉՊԵՍ ԵՏԵԼ ԼԱՐԵՐԻ ՎՐԱ ԲԱՐՁՐԱՑԱԾ ԱՅԳԻՆԵՐԸ

Լարերի կամ հենակների (ցցերի) վրա բարձրացած այգիներում, հակառակ թմբային անկանոն սիստեմի, կիրառվում եւ ձևավորման այս կամ այն կանոնավոր սիստեմը։ Այդ սիստեմները շատ-շատ են, վորոնցից կանգ առնենք յերկուսի վրա, վորոնք զոյութիւն ունեն մեր խորհրդային տնտեսութիւններում։

Հովհար.— Հովհարի եյութիւնն այն եւ, վոր նա ունի

բազմաթիւ թեւեր, վորոնք բոլորը դասավորված են կանոնաւոր կերպով միևնույն մակարդակի վրա եւ վոր միամյա մատերը եւ շվերը բարձրացվում են լարերի վրա։

Հովհարն ստացվում եւ հետեյալ ձևով. նորատունկ այգին առաջին յերկու տարում ետում են կարճ—յերկու աչքի վրա՝ ամուր եւ պահանջված բարձրութեան բուն ստանալու համար (տես նորատունկ այգու ետը)։ Յերրորդ տարում սկսում են վագերի ձևավորման աշխատանքը։ Այդ դարնանը վագի վրա յեղած յերկու մատերն ետում են 2—3 աչքի վրա եւ 45—60° թեքութեամբ մեկն ուղղում են աջ, իսկ մյուսը՝ ձախ եւ կապում լարից։ Այդ տարին նա կարող եւ բերք տալ։

Հաջորդ տարին կազմակերպում են յերրորդ թեւը՝ յեղած յերկու թեւերից նրա վրա, վորն ավելի ուժեղ եւ դրա համար յերկամյա մատի վրայի յերկու կամ յերեք մատերից ներքեւինն ետում են յերկու աչքի վրա՝ վորպէս թեւացու, իսկ վերեւի մատը՝ 2—3 աչքի վրա՝ վորպէս բերքատու։ Նոր կազմակերպված յերրորդ թեւը դարձյալ պետք եւ թեքել, ուղղել առաջին յերկու թեւի հետ մեկ մակարդակի վրա եւ կապել լարից։ Այսպիսով ստանում են յերեք թեւանի Հովհար։

Ճիշտ նույն յեղանակով կարող ենք կազմակերպել չորրորդ, հինգերորդ եւ այլ թեւերն այնքան, վորքան թույլ եւ տալիս վագի աճեցողութիւնը։

Հովհարի ամենախոշոր առավելութիւնը, հատկապէս Խ. Հայաստանի նպաստավոր հողային, կլիմայական եւ փարթամ աճեցողութեան փոփոխականի առկայութեան պայմաններում, հենց այն եւ, վոր նա հնարավորութիւն եւ տալիս վագի վրա կազմակերպել բազմաքանակ թեւեր, մի պայման, վոր չունեն ուրիշ շատ սիստեմներ։ Այդ տեսակետից Հովհարը մոտենում եւ մեր թմբային սիստեմին, վորի միակ առավելութիւնը բազմաքանակ թեւեր ունենալն եւ։ Այդ եւ պատճառը, ահա, վոր Խ. Հայաստանի Հողժողովմանն ըն-

դունել և հատուկ վորոշում, վորի համաձայն Հայաստանում բոլոր նոր այգիները պետք է ձևավորվեն դերազանցապես Հովհար սիստեմով:

Հովհարն իր տված բերքի բանակով և վորակով, ինչպես և վագերի նորմալ աճեցողությամբ յերբեք չի գիշում թմբային սիստեմին, այլ, ընդհակառակը, նրանից շատ բերք է տալիս. բացի այդ, նա հնարավորություն է ստեղծում մեքենայացման յենթարկել այգու աշխատանքները, մի հանդամանք, վորն ամենակարևորն է սոցիալիստական այգեգործության համար:

Հովհարը պահանջում է յերեք հարկ յերկաթալար: Առաջին հարկը պետք է լինի 30—40 սանտիմետր հողից բարձր: Առաջին հարկ լարից կապում են թևերը: Մատաղ շվերը կապում են յերկրորդ և յերրորդ հարկ լարերից, վորոնք առաջին հարկից գտնվում են՝ յերկրորդ հարկը 40—50 սանտ., իսկ յերրորդը՝ 80—100 սմ բարձրության վրա:

Հովհարի սովորական ետը կատարվում է այսպես. ամեն թևի վրա թողնվում է մեկ բերքատու մանտ, վորն ետվում է 3—4 աչքի վրա: Հաջորդ դարնանը յուրաքանչյուր թևի վրա յեղած 3—4 մատերից վերևիները հիմքից հեռացվում են, իսկ ներքևի մեկը նորից ետում 3—4 աչքի վրա և կապում լարից: Այսպես կրկնվում է ամեն տարի:

Յեթն վագերի աճեցողությունն ուժեղ է, կարելի չէ ետել ավելի յերկար, այն է 5—6—7 աչքի վրա, բայց այս դեպքում պտղատու մատի հիմքի մոտ թողնվում է մեկ մատ՝ յերկու աչքի վրա ետված, վորը փոխարինող կամ ճկույթ է կոչվում:

Յերբեմն, յերբ թևը շատ է յերկարել, կարիք է զգացվում այն կարճացնելու: Այդ դեպքերում թևի վրայի քնած աչքերից դուրս յեկած լավագույն շվերից մեկն ամառը սուղը տալու ժամանակ չեն հեռացնում, հատուկ խնամք են տանում նրա նկատմամբ և հաջորդ դարնանից սկսում

են նրանից թև կազմակերպել: Յերբ նոր թևը կազմակերպված է, հինը հեռացնում են: Այդ ձևով են վարվում նաև մեր թմբային սիստեմի այգիներում:

Գյուլո. — Մեր նոր տնկված այգիների վորոշ մասը ձևավորված է այս սիստեմով: Բավական ապրիտնալ սիստեմ է, վորն առաջադրել է գոկտոր Գյուլոն 1860-ական թվերին և բավականաչափ լայն ընդունելություն է գտել այգեգործական շատ յերկրներում: Խ. Միության այգեգործական վորոշ շրջաններում նույնպես կիրառվում է այս սիստեմը:

Գյուլոն լինում է մեկ-թևանի և յերկթևանի:

Գյուլոյի սիստեմն ստանալու համար այգիներն առաջին յերկու տարում ետում են նույն ձևով, ինչպես ասել ենք՝ նորատունկ այգու ետի և հովհարի առաջին յերեք տարվա ետի մասին: Ետում են յերկու աչքի վրա՝ բունը կազմակերպելու համար: Վոմանք առաջարկում են բունը կազմակերպելիս ետել մեկ աչքի վրա, բայց այդ վտանգավոր է, վորովհետև մեկ շվի կարող է կոտրվել և մենք մեկ տարի հետ կզցենք ձևավորումը:

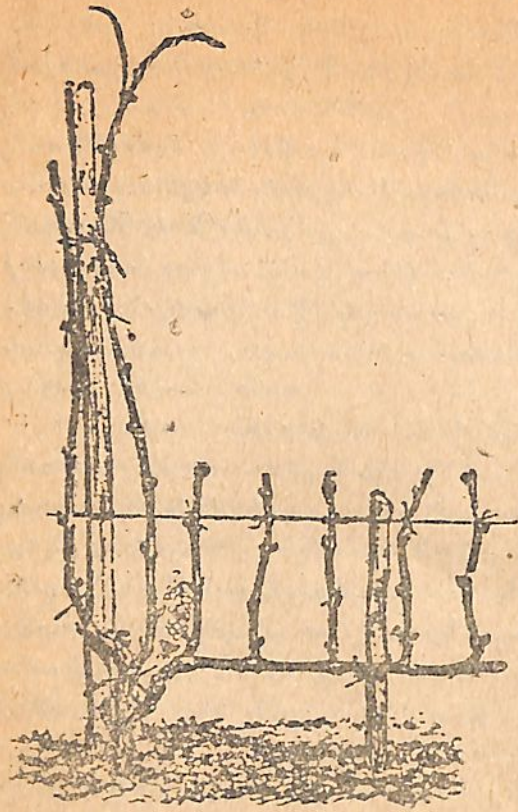
Յերրորդ տարում յերկու մատերից վերևինն ետում են յերկար՝ 7—10 աչքի վրա և հորիզոնական դիրքով կապում առաջին հարկ լարից, իսկ ներքևի մատն ետում են յերկու աչքի վրա և թողնում վորպես փոխարինող (տես նկ. Ծ 9): Հաջորդ տարին արդեն բերք տված մասը հիմքից հեռացնում են, իսկ փոխարինողից դուրս յեկած յերկու մատերից մեկը (սովորաբար միշտ վերևինը) նույն ձևով ետում են յերկար՝ 8—12 աչքի վրա և պառկեցնում լարի վրա, իսկ մյուսն ետում կարճ՝ 2 աչքի վրա, վորպես փոխարինող (տես նկ. 9): Այս բանը կրկնվում է ամեն տարի:

Աչքերից դուրս յեկած շվերը կապվում են յերկրորդ և յերրորդ հարկ լարերից:

Ծնորդիկ նրան, վոր մատաղ շվերն ուղղահայաց դիրք ունեն, նրանք անարգել կերպով դարձանում են, ուստի

անհրաժեշտ է լինում ամառվա ընթացքում մեկ-յերկու անգամ շվերի ծայրերը հեռացնել:

Նկ. 5. Մեկ թեւանի Գյուլոյ

ԵՏԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Նախ ժամանակը վորոշելը խիստ կարևոր է: Նախ ժամանակը սերտորեն կապված է տարվա յեղանակի, այդու աշխարհագրական դիրքի, հողային պայմանների, և այլ հանգամանքների հետ: Հայտնի չէ, վոր շատ այգեգործական յերկրներում, ինչպես և մեզ մոտ՝ Ադրբեջանի վորոշ շրջաններում, Ղրիմում և այլն, վորտեղ ձմեռը տաք է և այգիները չեն թաղում, ետը կատարվում է աշնան տեղաթափից սկսած մինչև գարուն՝ բողբոջների բացվելը:

Մեր պայմաններում, յերբ ձմռան խիստ սառնամանիքները պատճառով ստիպված ենք այգիները թաղել, ետը կատարում ենք գարնանը:

Գարունը բացվելուն պես, յերբ ձյունը հալչում է, որերը տաքանում են և այգու հողը, այսպես կոչված, քեշի յե գալիս, պետք է անմիջապես բաց անել ծածկված այգիները, և վորոշ ժամանակից հետո սկսել ետելու աշխատանքը: Հարավ և հարավ-արևմտյան լանջերի վրա գտնվող այգիներում ետելու աշխատանքն ավելի շուտ պետք է սկսել, քան մյուս տեղերում, վորովհետև այստեղ արևն ավելի ուժեղ է տաքացնում և աչքերն սկսում են շուտ բացվել: Նախ աշխատանքները պետք է սկսել և ավարտել այն հաշվով, վորպեսզի դեռևս բողբոջները բացված չլինեն: Այդ մոտավորապես ընկնում է մարտի 2-րդ կեսերից մինչև ապրիլի 10—15-ը: Վսշ մի դեպքում չպետք է ուշացնել կամ ձգձգել ետի աշխատանքները, վորովհետև յերբ աչքերն ուռչում են, այդ ժամանակ ամեն մի շարժում այգու մեջ կարող է պատճառ դառնալ նրանց թափվելուն և մենք կունենանք բերքի հսկայական կորուստ:

Նախն զուգընթաց պետք է կազմակերպել արքադի հավաքումը, վորը նույնպես չպետք է ուշացնել, մանավանդ, վոր միաժամանակ սկսվում է այգեփորը: Ընդհանրապես աշխատանքները պետք է կազմակերպել մեկը մյուսին զուգընթաց և այնպես, վոր միմյանց չխանգարեն:

ԱՇԽԱՏԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄՆ ԵՏԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Ինչպես կոլանտեսական բոլոր աշխատանքների ժամանակ, առավել ևս գարնան աշխատանքների լարված սեզոնում, աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումից, ուժերի ճիշտ դասավորումից և ոգտագործումից է կախված ամբողջ գործը: Աշխատանքի կազմակերպման հիմնական ողակն արտադրական բրիգադն է, վորտեղ բոլոր աշխատանքների գործարքային ձևի միջոցով հնարավոր է դառնում ապահովել առաջադրված պլանների կատարումը:

Մի քանի տարի առաջ, վորոշ տեղեր այսօր եւ վորոշ մարզիկ զեւ են արտահայտվում ետի գործարքային դարձնելուն, պատճառարանելով վորակի անկումը: Այսօր բոլորին պարզ եւ այդ տեսակետի հակակոլտնտեսական կուլտիային բնույթը. բնդհակառակը, աշխատանքի գործարքային ձևը հնարավորութիւն եւ տալիս բարձր արտադրողականութեան հետ միասին ապահովել նաեւ բարձրորակ ետը, վորովհետեւ աշխատանքն ինչպես կոլտնտեսութիւնում, այնպես եւ խորհրդակցութիւնում գնահատվում եւ քանակի եւ վորակի միասնութեամբ: Այստեղ հակայական պատասխանատվութիւն եւ ընկնում ըրիպադիրներէ, ազրուպադներէ, վորակն ստուգող տեսչութիւններէ եւ բնդհանրապես կոլտնտեսական վողջ ակտիվի վրա: Աշխատանքի ընթացքում պետք եւ սահմանել ուժեղ հակողութիւն վորակի նկատմամբ եւ կատարվող սխալները պնդնուտեզն ուղղել: Ետն այգու աշխատի աշխատանքներէ եւ, վորտեղ հեշտութեամբ կարելի յե կիրառել անհատական գործարքը, եւ մեր կոլտնտեսութիւններում պետք եւ վերջ տալ ետի ժամանակ ողակներով աշխատելու պրակտիկային:

ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ՆՈՐՄԱՆԵՐԸ

Վերջին տարիներում արտադրանքի նորմաների ճշտման ուղղութեամբ զգալի աշխատանք եւ կատարվել, սակայն ներկա դրութիւնը բավարար համարել չի կարելի, եւ մեր կոլեկտիվ ու խորհրդային տնտեսութիւնները զեռես հակայական անելիքներ ունեն: Բոլորին պարզ եւ արտադրանքի ճիշտ նորմաներ ունենալու անհրաժեշտութիւնը. չի կարելի պատկերել սոցիալիստական տնտեսութիւն ստանց դրան: Արտադրանքի ճիշտ նորմաների մշակումը մեր կոլտնտեսութիւնների կազմակերպչական ամբողջման հիմնական ողակներէ մեկն եւ:

Գյուղատնտեսական աշխատանքների առանձնահատուկ բնույթը, վորն արտահայտվում եւ աշխատանք-

ների կլիմայական ու հողային պայմաններէ կախված լինելու եւ նրա սեզոնային բնույթի հետ եւ այն, ավելի քան դժվարացնում եւ նորմաների վորոշումը:

Դժվար եւ վերջնական նորմաներ առաջադրել, վորոք կիրառելի լինեն մեր բոլոր շրջանների կոլտնտեսութիւններում, անպամ միեւնույն կոլտնտեսութեան տարբեր ըրիպադներում ու այգիներում: Ուստի առաջադրված ամեն մի նորմա, ում կողմից եւ վոր նա առաջարկվի, պետք եւ լայն կերպով քննարկի կոլտնտեսական ըրիպադային ժողովներում, արտադրական խորհրդակցութիւններում եւ ճշալի ու հարմարեցվի տվյալ տնտեսութեան եւ ավայ ըրիպադի հողամասի պայմաններին: Ամեն մի նորմա պետք եւ ստուգվի արտադրութեան մեջ, աշխատանքի պրոցեսում եւ ուղղվի տեղնուտեղը:

Տվյալ դեպքում, յերբ խոսքը վերաբերում եւ այգու ետի նորմաները վորոշելուն, ապա պետք եւ իմանալ, վոր մեկ հեկտար այգու ետի վրա ծախսված լանվորական ուժի քանակը կախված եւ:

1. այգու հասակից. վորքան յերիտասարդ եւ ալդին, այնքան ավելի քիչ լանվորական ուժ եւ պահանջվում նրա ետի համար:

2. այգու խտութիւնից. միեւնույն պայմաններում վորքան խիտ եւ տնկված այգին, այնքան մեկ հեկտարի վրա վաղերի քանակը շատ եւ, հետեարար ավելի շատ լան-ուժ եւ հարկավոր ետելու համար:

3. վաղերի անեցողութիւնից. վորքան հարուստ եւ այգու հողը աննդանյութերով, այնքան վաղերն ուժեղ են անում եւ տալիս են մեծ քանակութեամբ շվեր ու մատեր, հետեարար ավելի շատ աշխատանք են պահանջում ետի ժամանակ, քան այն դեպքում, յերբ այգին տնկված եւ աղքատ եւ չոր հողերում, վորտեղ վաղերն ունեն թույլ անեցողութիւն:

4. այգում մշակվող խաղողի փոփոխակից. յեթե այգին համատարած խաղողի յե, հաշարաշ կամ մի ուրիշ փո-

փոխակ, վորն ունի ուժեղ աճեցողութիւն, պարզ է վոր այստեղ ետի նորման պետք է ավելի ցածր լինի, քան այն դեպքում, յերբ ունենք համատարած կախիթ կամ մի այլ՝ ավելի թույլ աճեցողութիւն ունեցող փոփոխակ:

5. այգու ձևավորման սխտեմից. թմբային սխտեմի դեպքում, յերբ չկան ետի և ձևավորման վորոշ կանոններ, պարզ է, վոր ետի նորման ավելի ցածր կլինի, համեմատած Հովհարի, Պյուլյոյի կամ լարերի վրա բարձրացվող մի այլ սխտեմի հետ, յերբ կանոնավոր ետի շնորհիվ հնարաւոր է դառնում արտադրողականութեան զգալի բարձրացումը:

6. յեւ վերջապես, ետի նորման կախված է նաև նախորդ վեգետացիոն տարուց. յեթե նախորդ տարում, վազի դարգացման լավ պայմանների շնորհիվ, այգիների աճեցողութիւնն յեղել է լավ վիճակի մեջ, պարզ է, վոր ետի աշխատանքը դժվարանում է և ավելի բանութ է պահանջում, քան այն դեպքերում, յերբ, կլիմայական ու վորոգման աննպաստ պայմանների շնորհիվ, այդ տարում վագերը վատ են աճել ու զարգացել:

Այս բոլորից պարզ է դառնում, թե նորմաներ վորոշելը վորքան պատասխանատու գործ է և վորքան մանրամասն ուսումնասիրութիւն է պահանջում, թե ինչպես չի կարելի մի այգու նորման կիրառել մի ուրիշ այգում, կամ այս առիթով նորման կիրառել հաջորդ տարում:

Հայաստանի Այգե-գինեգործական Զոնալ Կայանն անցած տարում այգեգործական աշխատանքների արտադրանքի նորմաների ուսումնասիրութեան և նրանց ճշտման ուղղութեամբ զգալի աշխատանքներ է կատարել: Խրոնոմետրաժային աշխատանքներ են տարվել Աշտարակի, Վաղպատի և Ղամարլվի շրջաններում ու առաջին խորհանդեսութիւնում. բացի՝ այդ, ուսումնասիրված են մի շարք կոլտնտեսութեանների նորմաների կատարման ընթացքը: Այդ աշխատանքները դեռ լրիվ չեն, սակայն նախնական

աղյախներն ասում են, վոր մեր կոլտնտեսութիւնները մոտավորապես ճիշտ են վորոշել ետի նորմաները: Այսպես, Վաղ-պատի և Աշտարակի շրջաններում մեկ հեկտար այգին ետելու վրա ծախսվում է վոշ ավելի 10 մարդ-օրից, իսկ ժողովին բերեցանքներում՝ ավելի պակաս: Ղամարլվի շրջանում սպիտակ խաղողի այգիներում մեկ հեկտար ետելու համար ծախսվում է 9 մարդ-օրից վոշ ավելի, իսկ սև խաղողի այգիների համար՝ 7 մարդ-օր:

Այդ նորմաներն այս առիթով կրկին անգամ պետք է քննվեն և ավելի ճշտվեն:

ԿԱԴՐԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

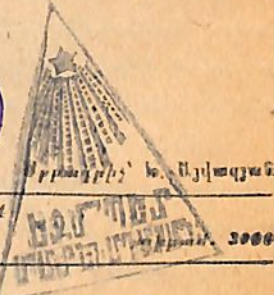
Ետի պես կարևոր և պատասխանատու աշխատանքի համար, վորը պահանջում է մեծ զգուշութիւն, տարիների փորձ և հմտութիւն, անհրաժեշտ է հատուկ ուշադրութիւն դարձնել կադրերի պատրաստման գործի վրա: Բազմաթիվ են անցած տարիների այն փաստերը, յերբ ետը հանձնարարվում էր ամեն մի պատահական մարդու, վորն յերբեք չի զբաղվել այդ գործով և չգիտէ այն սկզբունքներն ու կանոնները, վոր անհրաժեշտ է կիրառել ետի ժամանակ: Շատերի հիշողութեան մեջ դեռ թարմ են այն «բուկսիքները», յերբ ետելու փոխարեն «խուզում էին այգիները», վորի հետևանքները բոլորս էլ զգացինք: Նման փաստերն այսօր արդեն անհանդուրժելի յեն. ուստի մեր խորհանդեսութիւններն ու կոլտնտեսութիւնները պետք է լուրջ կերպով զբաղվեն ետի համար վորակյալ կադրեր պատրաստելու հարցով:

Ձմեռվա ընթացքում անհրաժեշտ է կազմակերպել հատուկ դասընթացներ, վորտեղ մասնագետների միջոցով պետք է մեր յերիտասարդներին սովորեցնել ետելու գործը: Նրանց պետք է կցել փորձված և հմուտ ետվորների, վորոնց ղեկավարութեամբ նրանք պետք է աշխատեն ու սովորեն:

Պետք է հաստատել ուշադրութիւն դարձնել ետի աշխատանքներում կանանց ներդրումելու գործի վրա: Յեթե կանանց ղեկար է ուրիշ ամելի ծանր աշխատանքներ հանձնարարելը, ապա ետելը հնարավոր է, միայն հարկավոր ե նրանց սովորեցնել այդ գործը: Մեր պայմաններում, յերբ հին այգիներում, մեքենայացման լացակայութեան պատճառով, բոլոր աշխատանքները կատարում են ձեռքով, վորը հսկայական բանվորական ուժ է պահանջում, ետի աշխատանքում կանանց ներդրումելը դառնում է չափազանց կարևոր և այժմեական մի խնդիր, վորով պետք է գրադարեն մեր բոլոր կոլտնտեսութիւնները: Այդ տեսակետից վողջունելի յե «Մնաստված»-ի (Վաղարշապատ), Վոսկեմազի (Ղզլթամուր), Սշտարակի «Շահումյան»-ի և Ղամարլի շրջանի մի շարք կոլտնտեսութիւնների նախաձեռնութիւնը, վորոնք անցյալ տարի, առաջին անգամ, կանանց հանձնարարեցին ետի աշխատանքը: Այդեդործական բոլոր կոլտնտեսութիւնները պետք է հետևեն նրանց օրինակին և այս տարի մեր այգիների զգալի մասը պետք է ետվի կանանց աշխատանքի միջոցով:

Վորակյալ ետվորներ պատրաստելու միջոցով ե, վոր մենք կկարողանանք այդու այդ պատասխանատու աշխատանքը կատարել այնպես, ինչպես հարկն է:

Սոցիալիստական այգեգործութիւնն ապահովենք համապատասխան ագրոտեխնիկայով, յերկրին տանք քանակով շատ և բարձրորակ խաղող:

Վոճարան՝ Ար. Գրիգորյան

Գլավիտի քաղաքային գրադարան № 7-84

Հրատ. 207

պատվեր 207

Հանձնվել է արտադրութեան 1935 թ. մարտի 31-ին

Յտորագրված է տպագրելու 1935 թ. ապրիլի 8-ին

Գյուղհրատի տպարան, Ֆերեվան, Նալբանդյան № 20

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0291899

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊ.

19641

Ս. ՄԱՏՎՈՐՅԱՆ

Կակ քրոիշվոճիթ օբրէկսկս վինօգրաճնիկօվ

Աճրէս Յօնալնօն սթանցիոն:

Երիվան, 1 Տօվհօզ (Բնշ. Տարճարէկի սաճ).